

Rozhovor s pamětníkem – listopadová revoluce 1989

Věk: 53

Původ: Ostatní (otec technik, matka středoškolská profesorka). Otázka na původ mého otce velmi zarazila (a máma se začala smát), ale před revolucí byl zvyklý uvádět do kolonek *ostatní*.

Vzdělání: Vysokoškolské

Bydliště: Praha

Jaký byl tvůj vztah k režimu? Máš nějakou zkušenost s režimem, co se týče postihů nebo naopak zvýhodnění? Uvažoval jsi někdy o emigraci?

Vzhledem k tomu, že byl můj otec v roce 1970 vyloučen z KSČ, tak jsem měl spíše nevýhody. Například když jsem se ucházel o přijetí na vysokou školu, mohl jsem si vybrat jen školu technického směru. V prvním ročníku na gymnáziu jsem vstoupil do Svazu mládeže jako všichni ostatní a ve druhém ročníku mě z něho vyloučili, protože jsem pod hlavičkou SSM organizoval diskotéky v Žatci bez jakéhokoliv oprávnění, kde navíc mládež popíjela alkohol. Ve čtvrtáku jsem znovu vstoupil do SSM, abych to měl napsané v přihlášce na vysokou školu, a ve druháku na vysoké mě opět vyloučili, tentokrát pro pasivitu. Členem KSČ jsem nikdy nebyl, ale disident jsem také nebyl. Politicky jsem se neangažoval.

Kromě již zmíněného omezení studia mi nikdy nebyl přidělený devizový příslib, i když jsem o něj žádal každý rok od svých 19 let (od roku 1976). Dostal jsem ho až rok před revolucí.

Vždycky jsem uvažoval o emigraci. Z tohoto důvodu jsme se v té době s tvou mámou nebrali. Nechtěl jsem, aby o mém životě rozhodovali jiní, zvláště ti, kdo byli ve vedení státu a komunistické strany. Možnost emigrovat jsem měl v roce 1988, po obdržení devizového příslibu, ale nakonec jsem ji nevyužil díky silným rodinným vztahům a tvé mámě. Odjel jsem na 3 neděle pryč, jak jsem to měl povolené ve výjezdní doložce, a poté jsem se vrátil.

Jak to v té době bylo s kulturou? Jak moc byla ovlivněna televize, literatura a hudba režimem? Dostal jsi se často k nějakým kulturním věcem zakázaným režimem? Co jsi v té době dělal?

Poslouchal jsem Hlas Ameriky a Svobodnou Evropu a záviděl svobodu a volnost, která byla na Západě. S oblibou jsem četl zakázané autory. Jezdili jsme do Budapešti na koncerty a filmy, například jsem tam viděl Formanovy Vlasy a Jesus Christ Superstar. U rodičů v Žatci jsme chytali západoněmeckou televizi. Sledoval jsem olympiádu v Los Angeles, která u nás vůbec nebyla vysílána. Mohl jsem vidět wimbledonské finále Martiny Navrátilové, což u nás také nebylo možné vidět, kvůli její emigraci. Všichni moji přátelé byli stejného ražení, takže jsem měl kamarády spíše

máničky a odpůrce režimu.

Neženil jsem se a nezakládal rodinu. Pracoval jsem a politicky se neangažoval. S tvojí maminkou jsem žil už asi 2 roky před revolucí (tenkrát jsem jí řekl, že se tady nebudeme brát, protože nevíme, jestli tady budeme žít). Vzhledem k tomu, že po revoluci jsme věřili, že nás už čeká lepší budoucnost, v září roku 1990 jsme se vzali.

Jaká byla atmosféra v roce 1989? Jak se vláda stavěla k demonstracím? Jaké bylo všeobecné očekávání, co se bude dít dál?

Pracoval jsem v centru Prahy, často až do večera, takže jsem několikrát viděl výjezdy vodních děl. Viděl jsem kropení a nahánění lidí. Pamatuji si, že jsem jednou seděl někde v hospodě, když tam přiběhli zkropení lidé z Václaváku. Kolikrát jezdily velké nákladáky s pletivem. V lednu toho roku začal Palachův týden a tuto akci organizovali disidenti. Komunisti to už tenkrát trochu povolili, ale já jsem tam nebyl, protože jsem věděl, že tam bude mnoho estébáků, a nechtěl jsem mít nějaké problémy. Párkrát jsem se tam šel podívat jen z dálky, co se tam přesně děje.

Když se dostal Gorbačov k moci, tak plno lidí včetně mě věřilo, že s ním přijdou nějaké změny, které poté opravdu přišly. Začalo to už utíkáním Východních Němců do Západního Německa. Češi vypravili na žádost Západních Němců speciální vlak, který projížděl do Západního Německa a vezl tam Východní Němce, kteří získali azyl na pražském velvyslanectví. Ten vlak opravdu dojel (to už bylo v roce 1988 a návštěva Gorbačova v Praze byla jediná státní návštěva, kterou jsem byl vítat).

Jak probíhala listopadová revoluce? Jaké osoby v ní vynikaly?

Dne 17. listopadu jsem byl osobně na Albertově a z té manifestace jsem odešel, když šel průvod na Vyšehrad. To, co jsem tam viděl, mi stačilo na to, abych volal rodičům do Žatce, že se bude něco dít. Už jenom to, že tam byla taková spousta studentů a lidí s mnoha transparenty. Skandovalo se za svobodu a demokracii. Začalo se vzpomínkami na Jana Opletala a pak se přešlo do současnosti. Bylo to tak silné, že jsem věděl, že se bude něco dít.

Díky tomu, že jsem pracoval v centru, jsem byl na všech shromážděních, která byla následně organizována na Václavském náměstí. To, že režim padne, bylo jasné ve chvíli, když se během demonstrací zaplnil Václavák, když zazpívala Marta Kubišová (která měla zakázanou uměleckou činnost) Modlitbu pro Martu, když tam vystupoval Václav Havel a Alexander Dubček. Všechny tyto věci dokazovaly, že se už něco děje. Vyvrcholení bylo, když na Letenské pláni zpívali i Karel Kryl a Jaroslav Hutka (kteří se po letech vrátili z emigrace).

Během prvních dní revoluce Prahou kolovaly neověřené a dezinformující zprávy. Prvním zlomovým momentem bylo televizní vysílání o Štěpánově návštěvě v ČKD, kde ho dělníci

vypískali. Celá republika se poprvé dozvěděla, že i dělníci podporují studenty. Bylo to moc lidí, kteří se do toho zapojili. Už to nešlo přehlédnout. Nejvýraznějšími osobami byli představitelé Občanského fóra Václav Havel, Václav Malý, Michael Kocáb a další...

Jaký je tvůj dnešní pohled na vývoj po revoluci?

Listopadovou revoluci vidím jako silně pozitivní změnu a jsem rád, že k ní došlo. Podstatné bylo to, že byla nastolena demokracie a otevřely se hranice. Další vývoj však nesplnil všechna očekávání. Mám dojem, že spíše dochází k soupeření jednotlivých silných stran mezi sebou, než k tomu, aby se vyvíjel ekonomicky silný stát. Nemyslím si, že muselo dojít k tomu, že mnoho podniků, které měly ve světě jméno, muselo zaniknout, nemyslím si, že muselo dojít k takové nezaměstnanosti, nemyslím si, že muselo dojít k takové zadluženosti. Rozhodně se mi nelíbí, že v dnešní době mají manažeři státních podniků platy, které několikanásobně převyšují plat např. prezidenta republiky či ústavních činitelů. Bohužel mám pocit, že čím dál víc lidí začíná být opět nespokojeno. Dnes si už ale můžeme zvolit demokraticky své zástupce, tak je třeba chodit k volbám a dávat hlas těm, co to s naší republikou myslí správně (je otázka, jestli jsou to ti, kteří dovedli naši zemi do dnešních problémů).

Na vzpomínkové pořady k tomuto výročí rád koukám, protože si je rád připomínám. V mém životě to byla jedna z nejzásadnějších věcí, které jsem byl součástí, a nikdy nic podobného už asi nezažiji.